

SVĖDASŲ VARPAS

2022 m. kovo mėn.

Nr. 3 (69)

Leidžiamas nuo 2016 m. liepos 1 d.

Svėdasuose iškilmingai paminėta Lietuvos valstybės atkūrimo diena

Vasario 16-osios, Lietuvos valstybės atkūrimo dienos minėjimas Svėdasų Šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje prasidėjo Šv. Mišiomis už Tėvynę Lietuvą. Po Šv. Mišių visas būrys svėdasieškių ir miestelio svečių susirinko Svėdasų miestelio centre, kur vyko Lietuvos valstybės vėliavos pakėlimo ceremonija. Aidint Tautiškaigės Giesmei vėliavą pakėlė Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazijos mokinys Linas Malinauskas.

Po Lietuvos valstybės vėliavos pakėlimo ceremonijos šventė persikėlė į Anykščių kultūros centro Svėdasų skyrių. Trumpą, meninę patriotinę programą paruošė Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazijos mokiniai kartu su mokytojais Gražina Gvozdaite ir Tadu Pilkausku pradėjo renginį. Scenoje pasirodė Neringa Matulevičiūtė ir Nojus Jakubonis, mokiniai trumpai priminė Lietuvos valstybės atkūrimo dienos istoriją. Viltautė Žilytė padeklamavo

Viltautė Žilytė iš Aulelių

nuostabų eilėraščių apie Lietuvą, o Brigita Lideikytė padainavo dvi dainas. Po Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazi-

jos mokinių meninės, patriotinės programos su švente pasveikino Svėdasų seniūnijos seniūnas Saulius Rasalas. Netrukus į sceną buvo pakviesta Anykščių kultūros centro Viešintų skyriaus kapela „Vingerinė“ (vad. Robertas Raišelis), kuri padovanojo koncertą, kupiną nuostabių dainų. Po koncerto Ramunė Lapienytė padėkojo visiems ir pakvietė į Svėdasų skyriaus kiemelį pasivaikinti asociacijos „Svėdasų bendruomenė“ suorganizuotomis, UAB Cesta paremtomis, Deivido Ramono šeimos išvirtomis vaišėmis.

Renginio partneriai: Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazija, asociacija „Svėdasų bendruomenė“ ir Svėdasų seniūnija. Renginio rėmėjai: UAB Cesta ir Deivido Ramono šeima.

Renginio organizatoriai: Anykščių kultūros centro Svėdasų skyrius.

Svėdasų kultūros centro inf.

Kavarskas – Lietuvos mažoji kultūros sostinė 2022

Vasario 20 d. Kavarske įvyko renginių „Kavarskas – Lietuvos mažoji kultūros sostinė 2022“ atidarymo šventė. Lietuvos mažųjų kultūros sostinių projektas išaugo iš programos „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“. Dabar Lietuvos mažųjų kultūros sostinių konkursą inicijuoja Lietuvos kaimo bendruomenių sąjunga, projekto partneriai – Lietuvos savivaldybių asociacija, Kultūros ministerija, Lietuvos seniūnų asociacija.

Kavarsko seniūnija, kartu su bendruomene sudarydama šventės renginių planą, Lietuvos mažosios kultūros sostinės simboliu pasirinko varpelį, nes varpai nuo seno kviesdavo žmones susirinkti, drauge džiaugtis, švęsti, melstis, gintis nuo priešų... Tam įrengė kūrybines dirbtuves, kuriose gamino varpelius. Šiose dirbtuvėse Kavarsko

mokyklos ir bendruomenės nariai pagamino 222 varpelius, kurie kovo mėnesį bus pakabinti miestelio aikštėje ir tindiliuos iki metų pabaigos. Miesto lankytojus džiugins ne tik varpelių skambesys, bet ir kalbantis suoliukas, kuris pasakos kultūrinio paveldo istorijas, taip pat bus fotografijų paroda, dokumentinių kino kadrų peržiūra, bei

vietinių gastronomų ir tautodailininkų mugė. Renginių gausa kvies miestelėnus ir svečius susirinkti, pasinerti į meno ir kultūros pasiekimus, o taip pat bus originali tarpinė stotelė turistams ir svečiams, vykstantiems į Anykščius, Svėdasus, Rokiškį.

„Svėdasų varpo“ inf.

Ekskursija į Mockėnų atliekų perdirbimo kompleksą

Pas kiekvieną gyventoją susikaupia įvairių atliekų. Už šių atliekų tvarkymą, savo teritorijoje atsakingos savivaldybės. Jos turi pasirinkti atliekų surinkėją ir su juo surasti bendrą mechanizmą, kuris leistų efektyviai, kokybiškai ir nepertraukiamai surinkti iš gyventojų atliekas ir jas pateikti jų apdorojimo bei perdirbimo įmonėms.

Tikslu geriau suprasti, koks organizacinis darbas vykdomas su susidarančiomis atliekomis buvo organizuota seniūnaičių ekskursija į Utenos regiono atliekų tvarkymo centro Mockėnų atliekų perdirbimo kompleksą, anksčiau vadintą sąvartynu. Dabar vaizdas jau kitoks. Mockėnų senasis atliekų kalnas sutvarkytas, auga žolė, čia vyksta susidariusių dujų nusiurbimas, o nutekantis vanduo surenkamas. Šalia auga naujas atliekų kalnas, jo dugne patiestos net kelios izoliacinės plėvelės vandens surinkimui. Gretimai įrengta atliekų mechaninio apdorojimo, atliekų rūšiavimo gamykla. Ji susideda iš dviejų zonų: atliekų priėmimo ir atliekų rūšiavimo. Visos atliekos rūšiuojamos: popierius, kartonas, mišrios pakuotės, plėvelė, PET, juodieji metalai, metalo pakuotės, stiklas, aliuminis, elektronika

Iš kairės: Gimnazijos direktoriaus pav. S. Žekonis, seniūnaičiai: Grikiapelių – A. Sakalauskas, Vaitkūnų – Z. Berkevičienė, Kunigiškių – P. Maišėlis, Svėdasų – V. Valikonytė, Butėnų – R. Rimkuvienė, Aulelių – A. Žgūnas ir Svėdasų seniūnas Saulius Rasalas.

ir kt. Antrinės žaliavos ir degi frakcija presu pakuojama į kipas ir sandėliuojamos antrinių žaliavų ir degios frakcijos laikinoje sandėliavimo vietoje.

Biologiškai skaidžios atliekos gaubamos į biologinio apdorojimo įrenginius. Anaerobinio pūdymo procese gautos biodujos surenkamos į biodujų saugyklas, esančias virš bioreaktorių. Dujos tiekiamos į katilinę ir kogeneracinę jėgainę. Čia įrengti tuneliai, įmontuotas galingas, dvylikos

cilindrų variklis, kuris iš dujų gamina elektrą.

Visi ekskursijos dalyviai esame dėkingi gamyklos eksploatacijos vadovui Daliui Veršeliui už įdomią ir išsamią ekskursiją, linkime ir toliau tobulinti šį gan sudėtingą ir visuomenei reikalingą darbą, o mums pagrindinė išvada – rūšiuok kuo daugiau ir atliekų kaina augs mažiau. . .

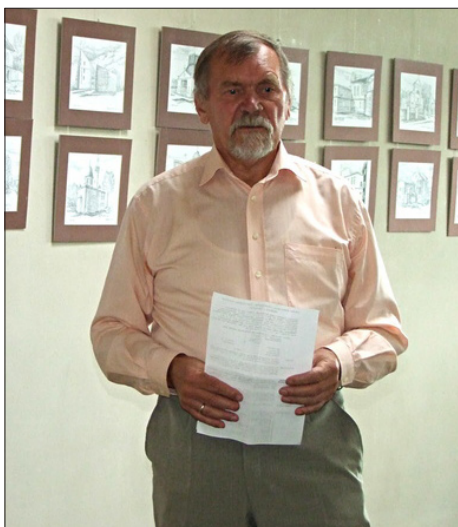
Saulius Rasalas

J. Lukšės darbų parodos Malaišiuose, Svėdasų, Anykščių ir Kavarsko bibliotekose

Jonas Lukšė gimė 1940 m. birželio 18 d. Anykščių rajone, Traupio seniūnijoje, Žurlių kaime. Lukšiai buvo ištremti į Sibirą, o Jonukui tuomet buvo vos aštuoneri metukai. 1957 m. grįžęs iš tremties tęsė mokslus ir, sėkmingai baigęs Vilniaus dailės institutą, įgijo architekturo-restauratoriaus išsilavinimą.

Parodų autorius išėjęs į pensiją atsigręžė į kultūros paveldo švietėjišką sritį. Piešdamas istorinius kultūrinius objektus surengė įvairiose vietose daug parodų, jų pagrindu išleido kelias knygas, įrengė apie 40 memorialinių ženklų. Dauguma darbų susiję su kultūros paveldo vertybėmis

Parodų autorius lengvai ir subtiliai tušu brūkštelėtais štrichais tarsi prakalbina ir išgrynina kultūros paveldo objektus. Jie skamba švariais akordais atskleidžiami kūrybinę esmę – funkcinių turinį ir konstrukcinę estetiką. Be slepiančios miesto aplinkos, be fasadus

Jonas Lukšė – architektas, dailininkas, paminklosaugininkas

gožiančių želdinių, be gatvių triukšmo. Fotografuodamas tokio vaizdo nesukursi.

Dailininkas tarsi apvalo vaizduojamus statinius, prakalbina ir perteikia jų

dvasinį turinį. Lukšė dirba ne tik kaip dailininkas, bet ir kaip specialistas-paveldo tyrinėtojas ir kraštotyrininkas. Jis neapsiriboja pavieniais oficialiais nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių objektais, o nuosekliai kuria išsamius piešinių ciklus, stengdamasis jais perteikti ar tai vienos miesto dalis, ar tai komplekso, ar paveldo rūšies visumą, siūlydamas saugoti pastatus, kuriuose gyveno žymūs visuomenės ar kultūros veikėjai.

Lukšės piešinių iš vienos pasirinktos temos negalima žiūrėti po vieną – juos reikia matyti visus kartu, Tai paveldotvarkos specialisto vizuali išraiška.

Visose Anykščių rajone organizuotose J. Lukšės piešinių parodose buvo daug dalyvių, nemažai iš jų stebėjosi autoriaus perteikimo meistriškumu ir kūrybiškumu.

„Svėdasų varpo“ inf.

Svėdasų gimnazistai mokosi mąstyti kritiškai

Vasario 7–11 d. Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijoje viešėjo ERASMUS+ programos strateginių partnerystės projekto „Kritinis ir kūrybinis mąstymas“ partneriai iš Čekijos, Slovėnijos, Bulgarijos ir Lenkijos. Projekto tikslas – ugdyti mokinių kritinio ir kūrybinio mąstymo įgūdžius, supratimą apie būtinybę tikrinti šaltinių ir informacijos pagrįstumą, mokyti analizuoti bei argumentuoti.

Prieš prasidedant projekto partnerių susitikimui, mokiniai iš anksto ruošėsi kalbėti tema „Žiniasklaidos priemonės ir aš“, pamokose buvo kalbama apie „melagienas“ bei kaip jas atskirti nuo tikrų žinių, taip pat buvo analizuojami straipsniai ir tikrinama informacija. Susitikimo metu mokiniai aktyviai dalyvavo diskusijose apie tai, kodėl „melagienos“ plinta greitai, kodėl dažnai sunku atskirti, kur melas, o kur tiesa. Pagrindinis projekto

koordinatorių čekų mokytojas Radek Dan pravedė mokiniams užsiėmimą apie manipuliavimą žiniasklaidoje, o mokytojams – apie kognityvinius iškreipimus, jų tipus ir logines klaidas, analizavo jų pavyzdžius.

Taip pat mokiniai kartu su mokytojais aptarė „atvirkštinės pamokos“ (kai mokiniams skiriamas namų darbas susipažinti su nauja mokymo medžiaga, o klasėje ši medžiaga aptariama ir įtvirtinama) metodą, kuris buvo taikomas įvairių pamokų metu, analizavo jo privalumus bei trūkumus. Mokiniai pastebėjo, kad savarankiškai nagrinėjant naują temą ugdomas kritinis mąstymas, gebėjimas atsirinkti pagrindinę informaciją, ją sisteminti bei paaiškinti draugams. Mokytojai taip pat sutiko, kad šis metodas yra labai paveikus, ugdantis mokinių atsakomybę, savarankiškumą, leidžiantis mokiniams mokyti naujo dalyko savo tempu.

Projekto dalyviai žiūrėjo ir aptarė filmą „Nežiūrėk aukštyn“, kuriame kalbama apie vyriausybės, politikų ir žiniasklaidos abejingumą. Mokiniai dirbo grupėmis, dalinosi išpūdžiais bei diskutavo apie žiniasklaidos įtaką žmonių mąstymui bei to pasekmes. Prieš filmo peržiūrą projekto dalyviai pasveikino ir simbolines dovanėles įteikė Anykščių r. savivaldybės švietimo skyriaus vedėja Jurgita Baniėnė.

Nepabūgę lietuviškos žiemos drėgno bei žvarboko oro, projekto dalyviai smagiai ir turiningai leido laiką, bendravo vieni su kitais. Su projekto partneriais aplankėme Lajų taką, įkopėme į Anykščių Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčios apžvalgos aikštelę, pasivaikščiujome po miestą. Didžiulį išpūdį mūsų svečiams paliko Vilnius ir jo senamiesčio tvarkingos, ramios gatvelės, restauruojami namai bei atsiveriantys nuostabūs miesto vaizdai nuo Gedimino pilies kalno.

Kitas projekto dalyvių susitikimas jau netrukus vyks Lenkijoje. Mūsų komandos dar laukia daug darbų.

„Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai, „Erasmus+“ programos lėšomis, kurią Lietuvoje administruoja Švietimo mainų paramos fondas. Šis kūrinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos naudojimą.“

Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijos informacija

Kolekcinėje monetoje – „Eglė žalčių karalienė“

Lietuvos bankas išleido kolekcinę monetą, skirtą garsiajai lietuviškai pasakai „Eglė žalčių karalienė“. Kolekcinė moneta – dviejų nominalų: 5 eurų sidabro ir 1,5 euro vario bei nikelio lydinio.

„Pasakos – svarbi kiekvienos tautos kultūrinio paveldo dalis, todėl bankas siekdamas įamžinti garsiausias, įdomiausias lietuviškas pasakas, pradėjo naują monetų seriją „Mano pasakos“. Pirmoji moneta skirta legendinei ir kiekvienam iš mūsų gerai žinomai pasakai apie Eglę ir žaltį. Sidabro moneta yra spalvota, šios monetos briaunoje – užrašas „Jeigu gyvas, atplauk pieno puta, jeigu negyvas – kraujo puta“

„Svėdasų varpo“ inf.

Prieš stiprų vėją neatsilaikė ir Kunigiškių kryžius

Ką tik Kunigiškiuose pastatyto, gražiai atrodančio, rūpestingai sumeistrauto kryžiaus šventinimo akimirka 2008 m. sausio 5-ąją

Taip neseniai atrodė Kunigiškių kaimo kryžius, suniokotas praūžusios vėtros

„Svėdasų varpe“ prieš kurią laiką rašėme apie sausio 14-ąją stiprios audros apgadintą 2005 metais kryžkelėje lietuvių literatūros klasiko kanauniko Juozo Tumo-Vaižganto gimtojo Malaišių kaimo link pastatytą medžio skulptūrą. Gamtos stichija tuomet nuo masyvios ąžuolinės skulptūros nurovė ir ant žemės nubloškė didžiulę lentą su užrašu „Malaišiams – 750 metų“.

Nepraėjus nė mėnesiui po šio įvykio, suniokojusio istorinės sėlių genties vietovės – Malaišių – prasmingą jubiliejų ženklusią skulptūrą, stiprūs vėjai vėl pridarė nuostolių tame pačiame Vaižganto gimtajame Svėdasų krašte. Šį kartą prieš audringus vėjo gūsius neatsilaikė Kunigiškių I kaimo kryžius, esantis Svėdasų krašto muziejaus teritorijoje. Kadangi kryžius yra vidiniame Muziejaus kiemelyje, o šiuo metu Muziejus yra restauruojamas ir lankytojų nepriima, žmonių sveikatai ir gyvybei joks pavojus nekilo. Nulaužta kryžiaus kryžmės pusė su ornamentais tiesiog nukrito iš didelio aukščio tiesiai ant metalinės tvorelės ir ją aplankstė.

Šis kryžius kunigiškėčių pastangomis ir lėšomis iškilo 2007 metų pabaigoje, jį sukūrė, meniškai išpuoselėjo, ornamentais išdabino vietinis meistras auksarankis Jaroslavas Vetenkis. Gausiai susirinkus vietiniams gyventojams ir iš įvairių vietovių tai progai pargrįžus

kraštiečiams, naująjį kryžių pašventino 2008 metų sausio 5-ąją tuometis Svėdasų Šv. Arkangelo Mykolo parapijos klebonas kun. Vydas Juškėnas. Šis meniškasis simbolis atkreipdavo Muziejaus lankytojų, įvairių čia vykusių renginių, edukacinių programų dalyvių dėmesį, daugelis šalia kryžiaus fotografuodavosi. Beje, tai jau antrasis kryžius, pastatytas Muziejaus kiemelyje. Pirmasis iškilo 1989-ųjų metų vasarą, kai, vietinių gyventojų prašymu ir sutikus tuometinio Malaišių kolūkio vadovams, paprastą, neįmantrų kryžių pagamino ūkio statybininkai. Tą vasarą, ruošiantis Vaižganto 120-osioms gimimo metinėms, Malaišių kolūkyje buvo pastatyti du kryžiai: Vaitkūnuose ir Kunigiškiuose, kuriuos pašventino būrio dvasininkų atlydėtas, labai gražiai vietinių tikinčiųjų sutiktas Panevėžio vyskupijos vyskupas Juozas Preikšas. Abu kryžiai iki šių dienų neišsilaikė, metams bėgant, jie sutręšo, sunyko, pradėjo kristi atskiros supuvusios medžio dalys, ir po gero dešimtmečio ar šiek tiek daugiau metų reikėjo su jais atsisveikinti. Vaitkūniečiai naująjį kryžių pasistatė kitoje vietoje – gyvenvietės pradžioje, o kunigiškėčiai antrajam kryžiui vietą pasirinko ten pat, kur stovėjo senasis kryžius – Muziejaus kiemelyje.

Labai operatyviai, jau vasario 19 dieną pats meistras Jaroslavas Vetenkis,

Kunigiškių seniūnaitis Pranas Maišelis ir kiti kunigiškėčiai vėtros aplamdytą kryžių muziejaus kiemelyje demontavo, viską išvežė. Liko ten dabar tuščia vieta ir liūdnas prisiminimas. Neužilgo patys kunigiškėčiai turės nuspręsti, koks tolesnis likimas lauks vėtros aplaužyto kryžiaus: ar bus restauruojamas tas pats, ar statomas visiškai naujas, o gal net bus pasirinkta kryžiui kita vieta ar priimtas koks nors kitoks sprendimas.

Vytautas Bagdonas

KVIEČIAME Į RENGINIUS SVĖDASŲ BIBLIOTEKOJE

Kovo 2 d.

„Vaižgantas – kalbos sergėtojas“ Muziejininko V. Bagdono pranešimas apie J. Tumo-Vaižganto indėlį į lietuvių kalbos puoselėjimą. Diktantas seniūnijos gyventojams Svėdasų krašto rašytojų tekstais.

Kovo 16 d.

„Knygos gimimas – nuo Skorinos iki šiandienos“ Virginijaus Strolios, leidėjo, Anykščių krašto ambasadoriaus Ukrainoje, paskaita ir paroda.

Sekite informaciją socialiniuose tinkluose ir skelbimų lentose. Organizuojant renginius bendradarbiauja biblioteka, gimnazija ir seniūnija

Vyr. redaktorius Stasys Gavenavičius
tel. 8 677 71514

Leidėjas Svėdasų literatų klubas „Sietuva“
kodas 154314137 ISSN 2424-5801

Laikraštis internete: <http://www.svedasai.info/svedasiskiu-draugija--alauas--/laikrastis--139/lt/>

Redakcinė grupė:

Inga Kilienė tel. 8 687 57137
Liveta Malcevičiūtė, tel. 8 605 00761

Spaustuvė „Morkūnas ir Kō“,
Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas
El. paštas: spaustuve@morkunas.lt
Maketuotojas Rimantas Leitanas